

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

แนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาขนาดเล็ก เขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 มีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยและผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

1. ปัญหาการบริหารงานวิชาการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ของสถานศึกษาขนาดเล็ก เขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 สรุปได้ดังนี้

1.1 ด้านการบริหารหลักสูตร โดยภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยระดับปัญหาสูงสุดก็คือมีการดำเนินการวิเคราะห์จุดมุ่งหมายของหลักสูตรเพื่อนำมาปรับแผนการสอนให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น ส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยแสวงหาความรู้ด้วยตนเองและจากแหล่งเรียนรู้อื่นๆ และประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยของระดับปัญหาค่าสุดก็คือมีการจัดประชุมคณะครูและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตร หรือพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

1.2 ด้านการบริหารการเรียนการสอน โดยภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยระดับปัญหาสูงสุด ก็คือสนับสนุนให้ครูนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยของระดับปัญหาค่าสุดก็คือจัดประชุมเชิงวิชาการเพื่อช่วยเหลือและพัฒนาครูในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

1.3 ด้านการประเมินผล โดยภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยระดับปัญหาสูงสุดก็คือการวางแผนดำเนินการวัดผลและประเมินผลอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง และประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยของระดับปัญหาค่าสุดก็คือกำหนดปฏิทินในการปฏิบัติงานการประเมินผลการดำเนินงานอย่างชัดเจน

1.4 ด้านการนิเทศภายใน โดยภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยระดับปัญหาสูงสุดก็คือ การพัฒนาเครื่องมือในการนิเทศภายในได้

อย่างหลากหลาย และประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยของระดับปัญหาต่ำสุดก็คือ จัดสิ่งอำนวยความสะดวกในการนิเทศภายใน

2. แนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน พบว่า

2.1 ด้านการบริหารหลักสูตร

ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการในทุกด้านให้มากยิ่งขึ้น และมีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นมากขึ้น โดยเฉพาะเรื่องวิถีชุมชนและภูมิปัญญาชาวบ้าน กำหนดเป้าหมายของหลักสูตรสถานศึกษา กำกับติดตามการใช้หลักสูตรและส่งเสริมสนับสนุน การนำหลักสูตรไปใช้ให้บรรลุวัตถุประสงค์โดยให้โรงเรียนเป็นฐาน

2.2 ด้านการบริหารการเรียนการสอน

ควรส่งเสริมให้ครูปรับเปลี่ยนบทบาทจากผู้สอนเป็นผู้ชี้แนะ ส่งเสริมสนับสนุนผู้เรียนให้แสวงหาความรู้ ลงมือปฏิบัติโดยจากสื่อและแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ด้วยตนเอง และควรส่งเสริมให้มีการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ และเชิดชูวิทยากรในท้องถิ่นมาแก้ปัญหาในการจัดการเรียนการสอนที่ครูไม่ถนัด

2.3 ด้านการบริหารการประเมินผล

ควรจัดอบรมครูในเรื่องการวัดและประเมินผลเพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติที่ถูกต้อง จะได้จัดทำเครื่องมือในการวัดผลได้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ การประเมินผลควรให้มีมาตรฐาน และเป็นไปตามขั้นตอนวิธีการวัดและประเมินผล

2.4 ด้านการบริหารการนิเทศภายใน

ควรส่งเสริม สนับสนุนให้คณะครูมีส่วนร่วมในการวางแผนการนิเทศ กำกับติดตาม ดำเนินการจัดเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล นำผลการนิเทศมาปรับปรุงและพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

อ.วิปร.ผล

1. ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาขนาดเล็ก เขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 มีประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายดังนี้

1.1 ด้านการบริหารหลักสูตร โดยภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ผู้บริหารสถานศึกษา ครูวิชาการ และประธานกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งเพศชายและเพศหญิงให้ความสำคัญในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน ทั้งนี้ อาจจะเป็นเพราะว่า สถานศึกษาได้กำหนดจุดมุ่งหมายและหลักการของหลักสูตรสถานศึกษา ให้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนและ

การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา ให้เป็นไปตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ซึ่งตรงกับหลักการของการบริหารสถานศึกษาในรูปแบบใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management) ที่ ริงสตรัค มณีเล็ก (อ้างใน กระทรวงศึกษาธิการ 2547 : 316) ที่กล่าวถึง หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participation or Collaboration or Involvement) ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการบริหาร ตัดสินใจ และร่วมจัดการศึกษาทั้งครู ผู้ปกครอง ตัวแทนชุมชน ตัวแทนศิษย์เก่าและตัวแทนนักเรียน โดยกำหนดนโยบายและแผน ร่วมตัดสินใจ การกำหนดหลักสูตรท้องถิ่น การร่วมคิดร่วมทำ ฯลฯ และแม้จะบริหารโดยองค์คณะบุคคลก็ตาม ต้องเน้นการกระจายโอกาสให้ทั่วถึงทั้งองค์กร เพื่อโยงโยให้ทุกคนได้เข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุด และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วรเชษฐ์ จันทร์ภิรมณ์ (2546 : 69) ที่พบว่าในการบริหารหลักสูตรสถานศึกษานั้น สถานศึกษาได้ดำเนินการจัดประชุม สนับสนุนส่งเสริมให้ คณะครูและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง มีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และเนื่องจากเป็นช่วงของการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร คณะครูส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในด้านการจัดทำสาระต่างๆ ของหลักสูตรใหม่ จำเป็นต้องมีการจัดอบรมให้ความรู้ ความเข้าใจแก่คณะครู หรือบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา

1.2 การบริหารการเรียนการสอน โดยภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ผู้บริหารสถานศึกษา ครูวิชาการ และประธานกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งเพศชายและเพศหญิงให้ความสำคัญในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่าสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ได้ดำเนินการจัดการศึกษาและปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการกีฬาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 และหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ดังนั้น เมื่อครูดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จึงไม่เน้นการฝึกให้นักเรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับ กนก จันทร์ขจร (2532 : 125) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ หมายถึง การให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยการกระทำ ความรู้เกิดจากกิจกรรมการเรียนการสอนที่นักเรียนได้ทดลอง ได้ปฏิบัติ ได้สังเกตจากของจริง ได้ทำงานร่วมกัน ได้ทำงานด้วยตนเองทำให้ได้ความรู้จริงหรือประสบการณ์ชีวิตจริงและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี และเอกรินทร์ สิมหาศาล (อ้างใน ศิริพร จีปนวัฒนา, 2547 : 91) ได้กำหนดองค์ประกอบของกระบวนการเรียนรู้ไว้ว่า กิจกรรมการเรียนการสอนต้องคำนึงถึงวิธีการเรียนของผู้เรียน และวิธีการสอนที่สอดคล้องสัมพันธ์กัน (Learner-Learning, Teacher-Teaching) ผลการวิจัยดังกล่าวยังได้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อัมพร พึ่งเฟื่อง (2540 : 77) ที่พบว่า การจัดการเรียนการสอนมีการดำเนินการถูกต้อง โดยมีการศึกษาจุดประสงค์ เนื้อหา แผนการสอน เอกสารที่

เกี่ยวข้อง ทำบันทึกการสอนล่วงหน้า ใช้วิธีสอนแบบเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและเน้นทักษะกระบวนการ และครูไม่ได้ยึดกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งที่เสนอแนะไว้ในคู่มือครูเท่านั้น แต่ได้ผสมผสานตามคำแนะนำในคู่มือครูและตามคำแนะนำของฝ่ายบริหารบ้าง ฝ่ายวิชาการบ้าง หรือตามสภาพการณ์ต่างๆ

1.3 การประเมินผล โดยภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ผู้บริหารสถานศึกษา ครูวิชาการ และประธานกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งเพศชายและเพศหญิงให้ความสำคัญในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน ด้านวุฒิการศึกษา ครูที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี ระดับปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรีให้ความสำคัญในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านประสบการณ์การสอน ครูที่มีประสบการณ์การสอนทุกระดับในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านประสบการณ์การทำงานให้ความสำคัญในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน อาจเป็นเพราะว่าในการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นกระบวนการตรวจสอบผลการเรียนรู้และพัฒนาการต่างๆ ของผู้เรียน ตามมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตร เพื่อนำผลไปปรับปรุงการเรียนการสอนให้ผู้เรียนบรรลุตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ และใช้เป็นข้อมูลสำหรับการตัดสินใจผลการเรียน สถานศึกษาจะต้องรับผิดชอบการวัดผลประเมินผลการเรียนให้เป็นไปอย่างเหมาะสม มีคุณภาพและประสิทธิภาพ ให้ผลการประเมินถูกต้องตามสภาพความรู้ ความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียน ในขณะที่เดียวกันการวัดผลและประเมินผลการเรียนของสถานศึกษาจะต้องมีการจัดการเป็นระบบและกระบวนการปฏิบัติงานที่มีคุณภาพ สามารถรองรับการประเมินภายในและการประเมินภายนอกตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาได้ สถานศึกษาจะต้องจัดทำเอกสารที่ใช้เป็นหลักฐานการศึกษาเพื่อแสดงข้อมูลและสถานภาพทางการศึกษาของผู้เรียนทั้งในระหว่างที่ศึกษาอยู่และเมื่อจบการศึกษาไปแล้ว ซึ่ง ศิริพร จิปนวัฒนา (2547 : 157-158) ได้แบ่งเอกสารหลักฐานการศึกษาออกเป็น 2 กลุ่ม คือ เอกสารหลักฐานการศึกษาควบคุมและบังคับแบบ และเอกสารหลักฐานการศึกษาที่สถานศึกษาดำเนินการเอง และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อัมพร พึ่งเฟื่อง (2540 : 107) ที่พบว่า การวัดผลและประเมินผลมีการปฏิบัติให้เป็นไปตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการในระดับมากที่สุดและมีการแสดงความคิดเห็นไม่ค่อยแตกต่างกัน

1.4 การนิเทศภายใน โดยภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ผู้บริหารสถานศึกษา ครูวิชาการ และประธานกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งเพศชายและเพศหญิงให้ความสำคัญในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน ด้านวุฒิการศึกษา ครูที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี ระดับปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรีให้ความสำคัญในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านประสบการณ์การสอน ครูที่มีประสบการณ์การสอนทุกระดับในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านประสบการณ์การทำงานให้ความสำคัญในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน อาจเป็น

เพราะว่ามีการนิเทศอยู่บ้างแต่กระบวนการนิเทศอาจยังไม่เป็นระบบเท่าที่ควรและสอดคล้องกับแนวทางการบริหารงานวิชาการที่ผู้ทรงคุณวุฒิเสนอแนะไว้ว่าควรสนับสนุนให้ครูได้มีส่วนร่วมวางแผนการนิเทศภายใน

นอกจากประเด็นเกี่ยวกับปัญหาดังกล่าวแล้ว จากการศึกษาพบว่าเมื่อพิจารณาจากส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งมีค่าสูงกว่า 1.00 จำนวนมากในทุกด้าน อาจเป็นไปได้ว่าผู้ตอบแบบสอบถามอยู่ในบริบทโรงเรียนที่ต่างกัน สภาพการบริการจัดการในรายละเอียดอาจต่างกัน ทำให้มีข้อปัญหาเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการต่างกันไป ตามองค์ประกอบของโรงเรียนทั้งตัวผู้บริหารและวิธีการบริหารจัดการ

2. การศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการ จากการประชุมเชิงปฏิบัติการ และบันทึกผลการประชุม มีประเด็นที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

2.1 ด้านการบริหารหลักสูตร

แนวทางที่ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการในทุกด้านให้มากยิ่งขึ้น และมีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นมากขึ้น โดยเฉพาะเรื่อง วิถีชุมชนและภูมิปัญญาชาวบ้าน กำหนดเป้าหมายของหลักสูตรสถานศึกษา กำกับติดต่อกำหนดการใช้หลักสูตรและส่งเสริมสนับสนุนการนำหลักสูตรไปใช้ให้บรรลุวัตถุประสงค์โดยให้โรงเรียนเป็นฐาน โดยการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาจากส่วนกลางไปยังสถานศึกษา ให้สถานศึกษามีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในการบริหารจัดการทุกด้านโดยมีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานร่วมกันบริหารจัดการสถานศึกษาให้สอดคล้องและตอบสนองความต้องการของผู้เรียน ของผู้ปกครองและชุมชนมากที่สุด อาจเป็นเพราะการบริหารโรงเรียนในปัจจุบันนั้นใช้การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานซึ่งสอดคล้องกับที่รังสรรค์ มณีเล็ก (เจ้า ใน กระทรวงศึกษาธิการ 2547 : 316) ที่กล่าวถึง หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participation or Collaboration or Involvement) ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการบริหาร ตัดสินใจ และร่วมจัดการศึกษาทั้งครู ผู้ปกครอง ตัวแทนชุมชน ตัวแทนศิษย์เก่าและตัวแทนนักเรียน โดยกำหนดนโยบายและแผน ร่วมตัดสินใจ การกำหนดหลักสูตรท้องถิ่น การร่วมคิดร่วมทำ ฯลฯ และแม้จะบริหารโดย องค์คณะบุคคลก็ตาม ต้องเน้นการกระจายโอกาสให้ทั่วถึงทั้งองค์กร เพื่อโยงโยให้ทุกคนได้เข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุด

2.2 ด้านการบริหารการเรียนการสอน

แนวทางที่ควรส่งเสริมให้ครูปรับเปลี่ยนบทบาทจากผู้สอนเป็นผู้ชี้นำส่งเสริมสนับสนุนผู้เรียนให้แสวงหาความรู้ ลงมือปฏิบัติโดยจากสื่อและแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ด้วยตนเอง เช่น การสอนแบบบูรณาการและ ควรจัดกิจกรรมให้เด็กได้ฝึก การคิด การลงมือปฏิบัติและนำเสนออย่างต่อเนื่องทุกระดับชั้น ควรส่งเสริมให้มีการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ และ

เชิงวิพากษ์ในท้องถิ่นมาแก้ปัญหาในการจัดการเรียนการสอนที่ครูไม่ถนัดและครูมีจำนวนน้อย อาจเป็นเพราะว่าอยู่ในยุคปฏิรูปการเรียนรู้ ซึ่งนักเรียนต้องแสวงหาความรู้ จากแหล่งเรียนรู้ด้วยตนเองซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของกนก จันทร์จรัส (2532 : 125) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ หมายถึง การให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยการกระทำ ความรู้เกิดจากกิจกรรมการเรียนการสอนที่นักเรียนได้ทดลอง ได้ปฏิบัติ ได้สังเกตจากของจริง ได้ทำงานร่วมกัน ได้ทำงานด้วยตนเองทำให้ได้ความรู้จริงหรือประสบการณ์ชีวิตจริงและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี

2.3 ด้านการบริหารการประเมินผล

แนวทางที่เสนอคือควรจัดอบรมครูในเรื่องการวัดและประเมินผล เป็นแนวทางการปฏิบัติที่ถูกต้องจะได้จัดทำเครื่องมือในการวัดผลได้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ การประเมินผลควรให้มีมาตรฐานและเป็นไปตามขั้นตอนมากกว่านี้ วิธีการวัดและประเมินผลต้องใช้วิธีที่หลากหลาย สอดคล้องกับสิ่งที่ต้องการวัดทั้งที่เป็นความรู้ ความรู้และการปฏิบัติ อาจเป็นเพราะว่าครูไม่เข้าใจหลักการวัดและประเมินผลโดยเฉพาะการพัฒนาด้านการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง ซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญในการปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ และแนวทางการปฏิรูปการศึกษาปัจจุบัน

2.4 ด้านการบริหารการนิเทศภายใน

แนวทางที่เสนอคือควรส่งเสริม สนับสนุนให้คณะครูมีส่วนร่วมในการวางแผนการนิเทศ กำกับติดตาม ดำเนินการจัดเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล นำผลการนิเทศมาปรับปรุงและพัฒนา กิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และเปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้นำชุมชนและผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการนิเทศภายในเพื่อพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ เชื่อมห้องเรียนหรือออกแบบการนิเทศร่วมกัน ทั้งนี้เป็นไปตามหลักแห่งการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมและการบริหารจัดการคุณภาพ ที่ฝ่ายบริหารจะต้องดำเนินการให้มีกระบวนการวางแผน ปฏิบัติตามแผน ตรวจสอบ ประเมินผลและปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

- 1.1 ควรมีการนิเทศภายในเพื่อช่วยให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างสูงสุด
- 1.2 ควรพัฒนาครูให้มีความรู้ และทักษะด้านการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง
- 1.3 ควรปรับกระบวนการเรียน จัดการเรียนรู้อย่างเน้นให้ผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง

1.4 ควรดำเนินการพัฒนาคุณภาพงานวิชาการโดยยึดหลักคุณภาพทั้งระบบการวางแผน การปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบและประเมินผล และนำข้อบกพร่องมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการบริหารงานด้านอื่นๆ ของสถานศึกษาขนาดเล็ก เขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2

2.2 ควรวิจัยเจาะลึกหารูปแบบแนวทางการบริหารงานวิชาการ โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเฉพาะด้าน เช่น ด้านหลักสูตร

2.3 ควรเก็บข้อมูลจากแหล่งต่างๆ ให้หลากหลาย โดยเฉพาะจากภาพจริง สำหรับการวิจัยในเรื่องเหล่านี้ครั้งต่อไป